

Marian Kisiel

Ruiny istnienia

Szkice o poetach mniej obecnych



Podstawą błyskotliwych analiz uczynił Marian Kisiel wybrane dzieła z twórczości siedmiu poetów. [...] Mimo zastrzeżeń zawartych przez Autora w podtytułach, że są to jedynie wprowadzenia, szkice, glosy czy noty, tak naprawdę stajemy oko w oko z interpretacyjnymi esejami i filozoficznymi traktatami. W tych właśnie gatunkach wyraża się postawa Autora i odzwierciedla jego indywidualizm. [...] zbiór esejów, których przedmiotem jest polska poezja współczesna, [...] jest książką niezwykle ważną i potrzebną. To nie tylko zajmująca lektura, która pochłania, nie pozwala na intelektualną bierność, która zmusza do zajęcia stanowiska, do dyskusji. To coś dużo więcej. To sztuka i zarazem szkoła interpretacji, tej klasycznej, w najlepszym rozumieniu, bez niedomówień, pustych fajerwerków, z jasnym, przejrzystym, popartym egzemplifikacjami wywodem. To sztuka erudycji, ale i dystansu, pokory wobec literatury. Marian Kisiel umiejętnie wskazuje czytelnikowi miejsca jeszcze niedopowiedziane, zachęca do wspólnej przygody z tekstem poetyckim. Czytając *Ruiny istnienia*, odnosi się wrażenie, że opisywani przez Mariana Kisiela twórcy stają się dostępnymi. To ślad dobrej szkoły. Konstanty Jeleński niegdyś pisał, że krytyk jest twórczym dopisaniem rodowodu człowieka, dzieła, myśli, prądów artystycznych, wreszcie formacji społecznej. [...] W gąszczu nazwisk pretendujących dziś do tego miana Marian Kisiel jest chwalebny wyjątkiem.

Z recenzji wydawniczej
dr hab. prof. UR Jolanty Pastarskiej

Ruiny istnienia
Szkice o poetach mniej obecnych



NR 3047

Marian Kisiel

Ruiny istnienia
Szkice o poetach mniej obecnych

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Katowice 2013

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Historia Literatury Polskiej
Marek Piechota

Recenzent
Jolanta Pasterska

Spis treści

Od autora 7

Poezja świadectwa

Wprowadzenie do *Hymnów* Józefa Wittlina 9

Ekstaza i płacz

O jednej balladzie Emila Zegadłowicza 43

Płacz i euforia

O dwóch wierszach śląskich Juliana Przybosa 59

Norma Dnia i Pasja Nocy

Glosa do symboliki poetyckiej Tadeusza Sułkowskiego 81

Mędzy przepaściami

O poezji Wilhelma Szewczyka 95

Teleologia losu

Noty o poezji Bogdana Czaykowskiego 113

Ruiny istnienia

O poezji Andrzeja K. Waśkiewicza 129

Nota bibliograficzna 149

Indeks osobowy 151

Summary 157

Resumé 159

Od autora

Ruiny istnienia... gromadzą artykuły o poetach polskich xx wieku mniej obecnych i o wierszach bytujących peryferyjnie w świadomości czytelniczej. Teksty pisane przez lata, publikowane w różnych miejscach, spotykają się teraz z sobą, połączone jedną okładką, może nawet dziwić się takiemu sąsiedztwu, jakie im przeznaczono.

Nie ma co ukrywać: jest to sąsiedztwo przypadkowe, autorów tutaj interpretowanych nic nie łączy lub łączy zgoła niewiele. Jeżeli stali się — decyzją krytyka — współtwórcami tej książki, to dlatego, że ich współobecność w wieku xx miała także taki charakter — spotkania ułamkowego.

Książka, przynosząc uwagi o poetach szeroko rozumianej „współczesności”, pokazuje, jak trudno uspójnić doświadczenie jednostkowe w jednolitym systemie epoki/okresu. I jak łatwo poeci uciekają przed taką diabelską pokusą krytyki.

Choć przecież coś ich łączy: istnienie, nieuchronnie obrażające się w ruinę.

Na Kątach, w grudniu 2012 r.

Nota bibliograficzna

Niektóre szkice wchodzące w skład niniejszej książki były już publikowane. Wszystkie zostały ponownie przejrane, niekiedy wydatnie poszerzone, przeredagowane i — w przypisach — uzupełnione nowszą literaturą przedmiotu. Oto podaję miejsca pierwodruków i ówczesne tytuły.

Poezja świadectwa. O „Hymnach” Józefa Wittlina. W: *Studia o twórczości Józefa Wittlina.* Red. I. OPACKI. Katowice 1990, s. 7—33.

Dwa wiersze Juliana Przybosa. W: *Alfabet Paszka. Berent, stylistyka (i okolice), Żeromski.* Red. J. JAKÓBCZYK, K. KRAŁKOWSKA-GĄTKOWSKA, M. PIEKARA. Katowice 2010, s. 182—201.

Pasja Dnia i Norma Nocy. Glosy do międzywojennej poezji Tadeusza Sułkowskiego. „Arkadia” 1999, nr 6—7, s. 208—215.

Miedzy przepaściami. O poezji Wilhelma Szewczyka. „Śląsk” 1997, nr 9, s. 51—53.

Poezja jako sposób istnienia (nad wierszami Andrzeja K. Waśkiewicza). „Integracje” 1995, z. 31, s. 34—38.

Indeks osobowy

- A**chmatowa Anna Andriejew-
na (właśc. Anna Andriejew-
na Gorienko) 21
Anczyc Władysław Ludwik 48
Andres Zbigniew 120
Angelus Silesius (właśc. Jo-
hannes Scheffler) 108
Apollinaire Guillaume (właśc.
Wilhelm Albert Włodzimierz
Apolinary Kostrowicki) 39
Arpin zob. Cicero Marcus
Tullius
Arystoteles 108
Auden Wystan Hugh 108, 109
Augustyn, św. (właśc. Aurelius
Augustinus) 125
- B.** zob. Bieńkowski Zbigniew
Balcerzan Edward 59
Barańczak Stanisław 137
Bell Alexander Graham 40
Bergson Henri-Louis 17, 49
Bieńkowski Zbigniew 130, 135
Błoński Jan 30
Bobelak Kazimierz 96
Bobkowski Andrzej 126
Bonczyk Norbert 96
Bordowicz Maciej 134, 135
Borowy Waław 118
Brodzka Alina 9
Broniewski Władysław 65, 100
Bryll Ernest 134
Brzękowski Jan 141, 142
Brzozowski Stanisław 116
Budzińska Bożena 146, 147
Bujnicki Tadeusz 63
Burek Tomasz 23, 131
Busza Andrzej 113
- C**hodźko Ignacy 24
Chrystus zob. Jezus Chrystus
Chyczyński Stanisław 147
Cicero Marcus Tullius 56
Cioran Émile 115, 121, 124
Conrad Joseph (właśc. Józef Teo-
dor Konrad Korzeniowski) 126
Czachorowski Stanisław
Sven 134, 135, 143
Czaykowski Bogdan 113–127
Czechowicz Józef 85, 89
Czerniawski Adam 115, 120
Czernik Stanisław 103
- Ć**wikliński Krzysztof 81, 82,
83, 89
- D**amrot Konstanty 96
Dorosz Krzysztof 29, 34

Dyck Antoon van 108

Eistein Albert 16

Etemudi Hanna Zofia 117

Fert Józef 144, 146

Fic Maciej 95

Franciszek, św. (właśc. Giovanni Bernardone) 55

Frank Leonhard 23, 29, 32

Funk Kazimierz 17

Gałczyński Konstanty Ildefons 100

Ganszyniec Ryszard 114

Garbala Marek 139

Goliński Zbigniew 59

Gombrowicz Witold 126

Górzyna Zofia 78

Grajewski Wincenty 115

Graszewicz Marek 146

Grochowiak Stanisław 134, 135

Grzeźczak Marian 134

Hartwig Julia 117

Heidegger Martin 115, 124, 125, 132

Herbert Zbigniew 134

Heska-Kwaśniewicz Krystyna 63

Hierowski Zdzisław 63, 71, 96, 97, 102, 103, 104, 106,

Homer 14, 114

Hutnikiewicz Artur 19

Ihnatowicz Janusz 114

Imiela Emanuel Konstanty 96

Irzykowski Karol 47, 49, 78, 106

Iwaszkiewicz Jarosław 16

Jahwe 68

Jakobson Roman 14

Jakowska Krystyna 11, 18, 24, 32, 33, 37

Jakóbczyk Jan 149

Jaroń Jan Nikodem 96

Jaspers Karl 84

Jastrun Mieczysław 118

Jaworski Stanisław 115

Jellenta Cezary 20

Jezus Chrystus 52, 67, 68, 69

Jurkowski Stefan 47

Juszczak Albert 89

Kajan Tadeusz (właśc. Kazimierz Jankowski) 131, 133

Karpowicz Tymoteusz 135

Kasprowicz Jan 13, 15, 16

Kądziała Jerzy 10, 47

Kierc Bogusław 142, 146, 147

Kijonka Tadeusz 63

Kisiel Marian 10, 12, 14, 23, 26, 71, 82, 92, 93, 113, 114, 115, 117, 125, 137, 146, 148

Kleiner Juliusz 50, 52

Kloch Zbigniew 21

Kłak Tadeusz 13, 46, 60, 63, 64, 69, 71, 72, 85, 89, 103

Kłosiński Krzysztof 90

Kochanowski Jan 14, 15, 48, 56

Kohelet (albo Ekklesiastes, Eklezjastes) 124

Koraszewski Bronisław 96

Koryl Janusz 144

Kosidowski Zenon 18

Kosiński Kazimierz 40

Kozanowska Dorota 146

Kozicka Dorota 46
 Kralkowska-Gątkowska Krystyna 149
 Krassowski Maciej 13
 Kronberg Adam 146
 Krynicki Ryszard 139
 Kryszak Janusz 81, 82, 85, 114, 137
 Krzyżanowski Julian 56, 118
 Kupis Bogdan 115
 Kurowicki Jan 146, 147
 Kuźma Erazm 18, 49
 Kwiatkowski Jerzy 10, 13, 47, 53, 54, 62

Labuda Aleksander 115
 Lam Andrzej 78
 Lam Stanisław 14
 Lechoń Jan (właśc. Leszek Serafinowicz) 16, 22
 Legeżyńska Anna 59
 Lejeune Philippe 115
 Leśmian Bolesław 132, 134, 142
 Lévinas Emmanuel 125
 Ligęza Wojciech 81, 115
 Ligoniewie zob. Ligoń Juliusz, Ligoń Stanisław
 Ligoń Juliusz 96
 Ligoń Stanisław 96
 Löw Chaim 37
 Lubas-Bartoszyńska Regina 115
 Lubosz Bolesław 107, 108
 Lyons John 84

Łukasiewicz Jacek 121, 134, 135, 137

M.K. zob. Kisiel Marian

Machut-Mendecka Ewa 144
 Maciejewska Irena 10, 25, 26, 29, 30, 46
 Maciejewski Janusz 59
 Majakowski Władimir Władimirowicz 50
 Majerski Paweł 146-147
 Maliszewski Karol 146
 Malkiel Yakov 84
 Mamoń Bronisław 10
 Marcinów Zdzisław 114, 117
 Marconi Guglielmo 17, 40
 Maria Panna zob. Maria, matka Jezusa, św.
 Maria, matka Jezusa, św. 68
 Markiewicz Henryk 14
 Mateusz, św. 52
 Matuszewski Ryszard 137, 139
 Melkowski Stefan 133
 Michalski Krzysztof 115
 Mickiewicz Adam 28, 48, 78, 118
 Miłosz Czesław 30, 39, 126, 127
 Mistrz Jan zob. Kochanowski Jan
 Mizera Janusz 115
 Morcinek Gustaw 104
 Moszyński Kazimierz 52, 53, 54, 55

Nawrocki Witold 103
 Neuger Leonard 46, 49, 50
 Nietzsche Friedrich 16
 Norwid Cyprian Kamil 83, 120
 Nowak Tadeusz 134, 137
 Nowak Zbigniew Jerzy 63
 Nowicki Krzysztof 131, 139
 Nowosielski Kazimierz 11, 12, 26, 37, 39

Ogrodowczyk Andrzej 143
 Opacki Ireneusz 22, 23, 63, 149
 Orski Mieczysław 137
 Ortwin Ostap (właśc. Oskar Katzenellenbogen) 116
 Orzechowski Kazimierz 137
 Ostrowska Bronisława 54
 Otto Rudolf 115, 125

Panek Józef 48
 Pascal Blaise 116
 Pasterski Janusz 113, 114, 122, 127
 Paszek Jerzy 46, 59
 Pawłow Iwan Piotrowicz 16
 Peiper Tadeusz 46, 50, 59, 60, 61, 66, 75, 103, 139, 142
 Picon G  etan 84
 Piechal Marian 22
 Piekara Magdalena 149
 Pieradzki Ferdynand 48
 Piłsudski Józef 40
 Planck Max Karl Ernst Ludwig 16
 Płoszewski Ludwik 118
 Podraza-Kwiatkowska Maria 53
 Pogonowska Anna 137
 Pokrasenowa Maria 47
 Pound Ezra Weston Loomis 17
 Prokop Jan 10
 Prokulski Walenty, TJ 52
 Przyboś Julian 10, 12, 13, 14, 15, 46, 50, 59–79, 96, 98, 99, 100, 103, 105, 112, 134, 142
 Przybylski Ryszard 9, 10
 Puzdrowski Edmund 139

Ratajczak Józef 19
 Remarque Erich Maria 23

Rilke Rainer Maria 118
 Rogoziński Julian 10, 37
 Rolland Romain 23
 Rózewicz Tadeusz 39
 Rubens Peter Paul 108
 Rubinowicz Dawid 132
 Rybarski Jan 19
 Rydz-Śmigły Edward 99
 Rymkiewicz Jarosław Marek 135

Sawrymowicz Edward 118
 Siemek Marek Jan 115
 Skarga Barbara 125
 Skr t Rościsław 62
 Słonimski Antoni 16
 S oniski Edward 16, 21, 22, 23
 Słucki Arnold (właśc. Aron Kreiner) 135
 Smolka Iwona 141
 Sobkowiak Czesław 46, 144
 Sokół Lech 139
 Sprusiński Michał 10, 25, 82, 137
 Srokowski Mieczysław 19
 Staff Leopold 54
 Stern Anatol 38
 Sterna-Wachowiak Sergiusz 141
 Stodor Adam 54
 Stroiński Leon Zdzisław 117
 Strzelecki Jan 12
 Stur Jan (właśc. Hersz Feingold) 18
 Sułkowski Tadeusz 81–93
 Szabatowski Ludwik 96
 Sza asta-Rogowska Bożena 113, 114, 116, 117, 122
 Szaruga Leszek (właśc. Aleksander Wirpsza) 141

Szczepański Władysław, TJ 52
Szewczyk Grażyna Barbara 98,
100, 110
Szewczyk Wilhelm 95–112
Szymański Wiesław Paweł 85
Szymborska Wisława 134

Świder Augustyn 96

Taborski Roman 20
Tarnowska Beata 115
Terlecki Tymon 126
Trznadel Jacek 134
Tuwim Julian 16, 50, 100
Tyc Teodor 96

Ulewicz Tadeusz 59

Valéry Paul (właśc. Ambroise-
Paul-Toussaint-Jules Valéry)
130

Waśkiewicz Andrzej Krzysz-
tof 129–148
Weinsberg Adam 84
Wierzyński Kazimierz 16
Winklowska Barbara 78
Witkojc Mina (niem. Wilhelmi-
ne Wittka) 110

Wittlin Józef 9–41, 114
Wolski Jan 120
Wójcik Mirosław 47, 49, 50
Wójcik Włodzimierz 90, 114
Wróblewski Maciej 147
Wright Orville i Wilbur, bra-
cia 16
Wrona Barbara 144
Wujek Jakub, TJ 52
Wyczańska Irena 10, 47
Wyskiel Wojciech 115

Zakulski Eugeniusz 48
Zarzycka-Ręgorowiczowa
Olga 96
Zawada Andrzej 143
Zawodziński Karol Wiktor 82,
103
Zaworska Helena 9
Zbierzchowski Henryk 53
Zegadłowicz Emil 13, 15, 43–57,
96
Zieliński Jan 18
Zolla Elémire 122

Żółkiewski Stefan 9
Żuliński Leszek 145, 146
Żurkowski Bogusław 137

Marian Kisiel

Ruins of existence
Sketches on less present poets

Summary

Ruins of existence... is a collection of works on „less present poets” – outstanding but beyond their own time or weakly-recognised by readers. The author refers to poems having the clearest tone, the ones by Józef Wittlin, a poet of the Great War 1914–1918; Emil Zegadłowicz as an ecstasy and lament writer admiring a rising sun in his ballad; Julian Przyboś as an author of two poems describing a Silesian every day; Tadeusz Sułkowski going towards catastrophism in his inter-war poetry and having „day” and „night” as poetic symbols; Wilhelm Szewczyk, mixing styles and genres, searching the truth between the universal and domestic values; Bogdan Czaykowski whose poetry deals with the teleology of fate and no matter how it escapes from over-excessive philosophizing; Andrzej K. Waśkiewicz for whom „the ruin” is a signature of existence, that is saving from war and its non-removable trauma.

The author minimally refers to the biographic discourse and pays much more attention to a historio-literary interpretation of the text, treating it as a simple answer to the experience included in the poetic text. The book, bringing remarks on poets of a widely-understood modernity, shows how difficult it is to make an individual experience in a unified system of the epoch/period coherent, too.

Мариан Кисель

Руины существования
Этюды о не совсем заметных поэтах

Резюме

Руины существования... – это сборник работ о „не совсем заметных поэтах” – выдающихся, но уже находящихся за пределами своего времени или слабо узнаваемых читающей аудиторией. Автор приводит имена лириков самого чистого тона: Юзефа Виттлина, поэта времен войны 1914–1918 годов; исступленного и причитающего Эмиля Зегадловича, который в своей балладе восхищается наступающим днем; Юлиана Пшибося как автора двух стихотворений о силезской повседневности; Тадеуша Сулковского, который в своей межвоенной поэзии устремляется в сторону катастрофизма, а к его поэтическим символам относятся „день” и „ночь”; Вильгельма Шевчика, смешивающего стили и жанры, ищущего истину между универсальными и бытовыми ценностями; Богдана Чайковского, поэзия которого сталкивается с телеологией судьбы, но избегает чрезмерного философствования; Анджея К. Васькевича, для которого „руина” является неотъемлемым фактом существования, т.е. выживанием в войне и ее необратимой травмой.

Автор в минимальной степени ссылается на биографический дискурс. Гораздо большее внимание он уделяет историко-литературоведческой интерпретации текста, усматривая в ней основной ответ на опыт, заключенный в поэтическом произведении. Книга, задумываясь над словами поэтов широко понимаемой современности, также показывает, как трудно вписать индивидуальный опыт в систему эпохи/периода.

Redaktor MAŁGORZATA POGLÓDEK
Korektor MARZENA MARCZYK
Fotografia Autora MARIA ŚLIWA
Skład, projekt typograficzny oraz projekt okładki TOMASZ GUT

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2180-6 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-193-5 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Liczba arkuszy drukarskich: 10,0. Liczba arkuszy wydawniczych: 8,5. Cena 20 zł (+ VAT). Publikację wydrukowano na papierze Ecco Book Cream 70 g/m², vol. 2.0. Do składu użyto pisma Palatino Linotype oraz Cambria. Druk i oprawę wykonano w drukarni PPHU TOTEM, ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław.

[Kup książkę](#)



Marian Kisiel (ur. 1961 w Jędrzejowie), historyk i krytyk literatury, profesor zwyczajny Uniwersytetu Śląskiego, kierownik Zakładu Literatury Współczesnej w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej im. Ireneusza Opackiego, członek Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Opublikował kilkanaście książek o literaturze XX wieku, ostatnio: *Ananke i Polska* (2010) oraz *Critica varia* (2013).

Cena 20 zł (+VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-193-5

[Kup książkę](#)

